

Aby unikać przypadków korupcji wynikających z konfliktu interesów, w których interes prywatny może wpływać na decyzje publiczne, skuteczne okazuje się zapewnienie takiej struktury prawnej, która pozwala na wczesne ujawnianie tego zjawiska. Odpowiednie środki wykonawcze są także konieczne, aby wzmacniać przejrzystość i dobre zarządzanie. Prawo to powinno zawierać postanowienia odnoszące się do oświadczeń majątkowych, wykorzystywania swojego stanowiska, dokumentów publicznych i wymogów uzasadniania podejmowanych decyzji. Dodatkowo, powinno kierować zachowaniem tych, którzy szukają jakiejś formy dostępu lub wpływu w jednostkach podejmujących decyzje. Trzeba pamiętać, że takie prawa są efektywne tylko wtedy, gdy działają zawarte w nich regulacje karne i gdy są one egzekwowane.

Celem prawa dotyczącego konfliktów interesów jest w szczególności:

1. Zapewnienie przejrzystości i etycznego postępowania urzędników poprzez usunięcie pokus korupcyjnych i możliwości wciągania w korupcję.
2. Ustanowienie dla urzędników przejrzystych procedur, dotyczących procesów podejmowania decyzji.
3. Promowanie ujawniania prywatnych, osobistych i politycznych interesów przez urzędników.
4. Ochrona urzędników przed nieuzasadnionymi podejrzeniami oraz wzbudzanie zaufania
5. do administracji publicznej.
6. Konstruowanie norm, dzięki którym osoby szukające dostępu do urzędników w związku ze swoimi interesami, także podlegają określonym etycznym standardom.
7. Stworzenie mechanizmów sankcjonujących i/lub udzielających reprimendy osobom łamiącym prawo dotyczące zatrudniania.

Na podstawie powyższego można przyjąć, że prawo dotyczące konfliktu interesów powinno zawierać m.in. takie elementy jak szkolenie i edukacja urzędników pozwalające zwiększyć zrozumienie praw dotyczących konfliktu interesów, zasady i wskazówki dotyczące ujawniania informacji, jasne wskazówki dotyczące zakazanych interesów i postępowania oraz jasne kary dla osób łamiących prawo oraz zasady dotyczące sprawdzania skuteczności i aktualizacji prawa.

Sposobem niedopuszczania do powstawania konfliktu interesów może być zobowiązanie urzędników, aby z własnej woli wskazali możliwe osobiste interesy, które mogą się pojawić w związku z wykonywaniem przez nich obowiązków zawodowych. Można tego dokonać jeszcze przed zatrudnieniem urzędnika lub w momencie pojawienia się konfliktu.

Zgodnie z art. 18 ustawy o pracownikach samorządowych „Pracownikom samorządowym nie wolno wykonywać zajęć, które pozostawałyby w sprzeczności z ich obowiązkami albo mogłyby wywołać podejrzenie o stronnictwo lub interesowność”.

Przepis ten zawiera dwa zakazy. Po pierwsze pracownik samorządowy powinien powstrzymać się od zajęć dodatkowych realizowanych kosztem obowiązków służbowych, np. w czasie godzin pracy w urzędzie. Po drugie niedozwolone są te formy aktywności, które stawiałyby pod znakiem zapytania bezstronność i uczciwość danego urzędnika.

Do tego rodzaju zajęć Najwyższa Izba Kontroli zalicza prowadzenie działalności usługowej na terenie właściwości urzędu, w którym dana osoba jest zatrudniona, jeśli zakres tej działalności pozostaje w związku z obowiązkami służbowymi tej osoby. Za przykład może służyć prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie architektury i budownictwa przez pracowników inspektoratów nadzoru budowlanego, wydziałów architektury, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz działalności gospodarczej w dziedzinie geodezji i kartografii przez pracowników referatów geodezji. Do kolizji interesów będzie dochodzić w wypadku świadczenia przez pracowników urzędu usług na rzecz jego interesantów, osób występujących o decyzje administracyjne lub ubiegających się o zamówienia publiczne. Sąd Najwyższy przyjmuje bardziej restrykcyjną wykładnię stwierdzając, że pracownik samorządowy nie powinien podejmować żadnych zajęć podobnych do spraw, które załatwia pracodawca, niezależnie od tego czy przedmiot działalności dodatkowej pokrywa się z obowiązkami służbowymi pracownika, czy też nie (II PK 134/05).

Należy jednak w tym miejscu podkreślić, że funkcjonariusze publiczni w sposób naturalny narażeni są na działanie w sytuacji potencjalnego konfliktu interesów. Zagrożenie to powstaje w momencie objęcia przez nich jakiegokolwiek stanowiska w administracji i przeważnie nie zależy od ich woli czy nawet świadomości. Sam fakt występowania potencjalnego konfliktu interesów jest bowiem zjawiskiem naturalnym, obiektywnie przypisanym do funkcji publicznej i wynika z tego, że każdy urzędnik pozostaje członkiem różnych grup społecznych, mających własne cele i interesy. Kwestią o kluczowym znaczeniu jest natomiast to, czy potencjalny konflikt interesów przerodzi się w konflikt realny i jak sytuacja realnego konfliktu interesów zostanie rozwiązana. Dla ostatecznego efektu czyli wyboru przez urzędnika zachowania etycznego bądź wejścia w sytuację korupcyjną decydujące znaczenie ma jakość elementów, które składają się na całościowy system przeciwdziałania korupcji:

- jakość i skuteczna egzekucja prawa antykorupcyjnego,
- etyka zawodowa oraz
- skuteczność lokalnych strategii przeciwdziałania korupcji – czyli zestawu procedur, które uszczelniają system określony prawem powszechnym oraz sugerują społecznie pożądane i legalne sposoby rozwiązywania sytuacji realnego konfliktu interesów.